

Dr. Zober:

Orumeneli listi Simonu Gregorčiču.

*sem
l. berai
e
sti n. p.
ejari
ob
... in
7. tega*

Pri rekonstrukciji osebnosti velikega pesnika je literarnemu zgodovinarju dobrodošla vsaka podrobnost, ki se nanaša na pesnikovo življenje, mišljenje ali delovanje, na vse, kar je oblikovalno vplivalo na njegov duh. Znano je, da imajo drugod cele literarno-zgodovinske arhive, posvečene eni sami veliki osebnosti. Naša literarna zgodovina je sicer po poglobljenju in intenzivnosti kakor tudi po ekstenzivnosti primerna našim manjšim razmeram, je še zelo mlada, kakor je mlada naša literatura, toda tudi zanjo prihaja čas, da se loti sostavnega očitavanja naših klasikov in si oskrbi gradiva, ki ga je mnogo več raztresenega po naših meščanskih domovih, nego si mislimo. Prav mnogo takega dela je koncentriral v svojih delih dr. Ivan Prijatelj, drugo je raztreseno po raznih revijah, letopisih itd. Takšen je tudi ta prispevek, ki ga bo bodoči zgodovinar Gregorčičev morda uporabil.

*modern
- ne
i so n. p.
70
tib.
Sozivel
7; 102
n 11/105*

Simon Gregorčič je mnogo značilnejša osebnost v slovenskem pesništvu, nego se zavedamo pod vplivom moderne vzrasli mlajši, ki smo včasih že počeli omalovaževati njegovo ime in šli slepi mimo visoke etične vrednosti njegovih pesmi, mimo uprav narodnega tona, radi katerega je Gregorčič postal naš najpopularnejši pesnik, ki je imel in ki ima še danes na ljudsko dušo mnogo več vpliva, nego oni pesniki, ki so v prvi vrsti glasniki čustev in razmišljanj ljudi izcizeliranejšega umstvenega delovanja, ljudi z moderno, minucijozno delujočo psiho. Pesniki-kiparji. Ni tu mesta, da bi za uvod k donesku iz Gregorčičevega življenja napisal o njegovem pomenu razpravo, ki bi inter arma bila tudi nemogoča, ali dobro je, če se uvodoma malo spomnimo na takšne probleme naše literarne zgodovine, ki bi nam naj bila več, nego gola „l'art pour l'art“, namreč sredstvo do novega razumevanja naše preteklosti in tvorjenja bodočnosti, čisto v smislu nekaterih publikacij, ki jih že imamo in izmed katerih je „Kersnik“ najboljša. —

Prijatelj

Iz zasebnega življenja Simona Gregorčiča so nam najmanj znane njegove srčne zadeve. Tudi on je imel svojo „veliko ljubav“,

ki je vzbudila v njem zanj dvakrat bolesten spor med globokim, nežnim srčnim čustvom in med strogo dolžnostjo. Poslednja je zmagala; odpovedal se je. Odtod ponekod tako tožna resignacija, ki zveni ž njegovih strun. Predmet njegovega večletnega duševnega boja, ki se je končno izkristaliziral v resignirano, pa vendar toplo prijateljstvo, je bila pokojna moja teta (sestra moje matere) Dragojila Milekova, hči Petra Mileka, nižjega ljubljanskega magistratnega uradnika ali paznika. Nimam podatkov, kedaj se je rodila, kedaj umrla, tega bo že menda 30—35 let, tako da jo je pesnik preživel za precejšnjo dobo. V rodbini so dolgo hranili spomin na to nežno razmerje Dragojile, enako idealne kot ženske in kot učiteljice, napram istotako nežno čutečemu pesniku-duhovniku kot tajnost; morda so sodelovali tudi malenkostni nazori ali vsaj strah pred njimi — kratka, njune korespondence ni več. Takoj po Dragojilini smrti je moja mati, žal, uničila vsa ta pisma, povezana z zbledelimi, nekdanjimi rdečimi trakovi, uničila v ognju, ki je vkončal tudi dvoje, troje vsahljih cvetic in majhen zvezček, popisan s karakteristično Gregorčičevo pisavo. Koliko nežnega, kakšna visoka pesem ljubezni in resignacije je bila tu predana plamenu? Usoda dveh src! Ko sem pred tedni po večletni odsotnosti pregledoval doma, kar je še ostalo starih, orumenelih listov in lističev, sem našel tudi njeno sliko. Bogati plavi lasje, obraz poln milobe, zaokroženi obrvi, dolge trepalnice, precej energično oblikovana brada z jamico, fina ustna in vitko, lepo telo . . .

Gregorčič je nekoč obiskal Aškerca, svojega sobrata v Gospodu in Muzah, v Šmarju pri Jelšah, baš ko je bila Dragojila Milekova na obisku pri moji mami, ki je bila učiteljica v Šmarju. Pri tej priliki se je tudi sestal s svojo miljenko in ji poklonil njej posvečeno znano pesem: „Nikar, nikar se me ne boj, nedolžni, nežni angel moj . . .“

Gregorčič je tudi podpiral pedagoško delovanje Dragojile Milekove. Ta je že takrat prirejala razne šolske prireditve, kakor nagovore, narodne spominske slavnosti itd., in Gregorčič ji je mnogokrat sestavljal koncepte ali pa morda sam sodeloval. Tako sem našel koncept za božični nagovor, ki ga je spisal „Šimen Gregorčič“ 24. decembra 1879 v Kobaridu.

Še značilnejša je pa pesmica, brez datuma in podpisa, toda brezdvomno njegova:

amoris impresso - rima tudi Gregorčičev obraz

Šola, naš vrtec.

Lep žlahten vrtec jaz poznam,
 Ni vélik, pa je dragocén,
 Enak mu vrtec ni noben,
 Za vsò zlato ga proč ne dam.
 Če kdo po vrtu tem me vpraša:
 Ta vrt so duše, srca naša.
 Vrtnarji so učitelji,
 So naših src vzgojitelji.
 Kako skrbno so ga trebili,
 Sadili tukaj, tam žlahtnili
 In se trudili dan na dan,
 Da bil bi vrtec res krasan.
 Ko polje kmet je razoral
 In zlato seme nasejal,
 Ne ve, če pride polni klas
 Pod srp žanjici, snopu v pas,
 Pač morda bela slana pade,
 Zatre že v kali setve mlade;
 In solnce vroče in pekoče
 Požgati žito zna cvetoče.
 Pa bolj kot vrtna, poljska žetev
 V nevarnosti je dušna setev,
 Ker setvi lepih vednosti
 In rožam žlahtnih čednosti
 Sovražen je hudobni svet,
 Zatrli bi rad ta lepi cvet;
 Zato ga várujmo skrbljivo,
 Da ne poškodi ga nikdó
 In delajmo neutrudljivo,
 Da vzdiga, širi se zvestó.
 Bog daj pa setvi moč in rast,
 Da nam bo v prid, a njemu v čast!

Cegnar

